

**BANOKAT-SHOHRUXIYA HUDUDIDA OLIB BORILGAN ARXEOLOGIK
TADQIQOTLAR**

Karimov A.

O'zMU magistranti

Banokat-Shohruxiya shahar xarobalari Toshkentdan 80 km janubi-g'arbda Toshkent viloyati Oqqo'rg'on tumani S.Segizboyev qishloq fuqarolari yig'ini hududida, Sirdaryoning o'ng sohilida, Ohangaron (lloq) daryosining Sirdaryoga qo'shilish joyidagi karvon yo'li yoqasida joylashgan.

Yodgorlik dastlab 1876-yilda o'lkashunoslar D.K.Zatsepin va N.Pandusovlar tomonidan ko'zdan kechirilib qayd qilingan. XIX asrning oxirlarida Turkiston xavaskor arxeologlar to'garagi a'zolari Ye.T.Smirnov va I.A.Belyayevlar qisman qazishma ishlarini amalga oshirishgan. Shohruxiyaga 1923-yili arxeolog olim I.A.Kastanye tashrif buyurib, yodgorlik to'g'risida ma'lumotlar yozib qoldirgan.⁵ Yodgorlikda 1934-yilda M.E. Masson ham tadqiqot ishlarini olib borgan. Shahar xarobalari 1966-yilda Toshkent voxasi arxeologik yodgorliklari xaritasiga kirgizilgan.

Dastlabki keng ko'lamli arxeologik qazishma ishlari O'zR FA Arxeologiya instituti xodimlari tomonidan, Yu. F. Buryakov rahbarligida 1973-1974 yillar olib borilib, 1978-1998 yillarda davom ettirilgan.⁶ Keyingi qazishma ishlari 2002-yilda O'zR FA Arxeologiya instituti va Nizomiy nomidagi Toshkent Davlat Pedagogika Universiteti "Vatan tarixi" kafedrasida bilan hamkorlikda olib borilgan. 2004-2006-yillarda Temuriylar tarixi davlat muzeyi tomonidan qisman qazish ishlari amalga oshirilgan.⁷

Olib borilgan tadqiqotlarga ko'ra o'z davrida Toshkent voxasining yirik shahar markazlaridan biri bo'lgan bu shaharda hayot mil.avv. III-II asrlardan boshlanib biroz tanaffus bilan XVIII asr boshlarigacha davom etgan. Shuningdek shaharda 3 ta shahriston borligi va uning ilk madaniy qatlamlari Qovunchi 1 va Qovunchi 2 davrlarida shakllanganligi aniqlangan.⁸

Shu narsa ma'lumki bu ko'hna shaharning ark va shahriston qismlari yaxshi o'rganilmagan. Hozirgi kunga kelib shaharning dastlabki shakllangan qismini Sirdaryo suvlari yuvib borishi natijasida janubi-g'arbiy burchakda joylashgan ark deyarli nobud bo'lgan. Shahristonning dioganali bo'yicha yarmi yuvib ketilgan. Arxeologik qazishma ishlari asosan shaharning rabot qismida, hunarmandlar mahallasida olib borilgan. Ularda IX – XII, XV asrlarga

⁵ Кухна Шаркия шахри//Ташкент вохаси археологияси Т., 2011. Б 34-36

⁶ Буряков.Ю.Ф. Генезис и этапы развития городской культуры Ташкентского оазиса Т., "Фан" 1982 -С. 43-44

⁷ Кухна Шаркия шахри.//Ташкент вохаси археологияси.Т.,2011 Б 34-36

⁸ N.A.Egamberdiyeva. Arxeologiya. Т. "Fan va texnologiya" 2011. В 121

oid hunarmandchilik ishlab chiqarish inshootlari va temuriylar davri mudofaa devorlari o'rganilgan. Qazishmalar natijasida turli sopol buyumlar (naqshinkor ko'za, kosa, sirlangan lagan va boshqalar), shisha idishlar, qurol-yarog'lar, tanga pullar va taqinchoqlar topilgan. Ushbu topilmalar Banokat-Shohruxiyada hunarmandchilikning muhim turlari yuksak darajada rivojlanganligidan dalolat beradi.

O'tgan asrning 70-yillarida Yu. F. Buryakov boshchiligida olib borilgan qazishmalar natijasida shaharning shahriston qismida qalinligi 15 m ga teng bo'lgan madaniy qatlam aniqlangan. Shuningdek bu yerdan magistral suv tarmog'i ochilgan. Bu noyob tizimli inshoot yer ostidan 4 m chuqurlikdan o'tgan.⁹

Uning tuzilishi shaharda suv ta'minoti ancha yaxshi yo'lga qo'yilganligiga isbot bo'ldi.

Yillar davomida olib borilgan keng ko'lamlı qazishma ishlari natijasida shahar uch tomondan 300 ga dan ortiq maydonni egallagan rabot bilan o'ralganligi ma'lum bo'ldi. Shuningdek rabotning janubiy tomonida 65 ga maydon kuchli muhofaza devorlari bilan o'rab olinganligi, bu devorlar bo'ylab chuqur handaqlar o'tkazilganligi qayd etilgan. U yerda 26 ta tepalik, minoralar qoldiqlari topilgan. Qazishmalar jarayonida ma'lum bo'ldiki, minoralar ikki qavatli va yarim doira shaklida bo'lib, devor chizig'idan tashqariga chiqadi.

Tadqiqotlarga ko'ra o'z davrida Toshkent voxasining eng yirik shaharlaridan biri bo'lgan bu qadimiy shaharning asosi Qang' davlatining paydo bo'lishi bilan uzviy bog'liqligi aniqlangan.

Shohruxiyaning iqtisodiy, harbiy-ma'muriy mavqei XVII asr oxirigacha baland bo'lgan. Lekin XVIII asr birinchi yarmidagi o'zaro ichki kurushlar va jung'orlar xujumi natijasida tanazzulga uchragan.¹⁰

Ma'lum muddatli inqirozlar bilan sal kam yigirma asr davomida faoliyat yuritib, voxaning yirik shahar markazlaridan biri bo'lgan Banokat-Shohruxiya nafaqat Toshkent qolaversa, butun Markaziy Osiyo tarixida muhim o'rin tutgan shaharlardan biri bo'lgan.

⁹ Буряков Ю.Ф. По древним караванным путям Ташкентского оазиса Т., "Фан", 1978. -С 14

¹⁰ Буряков Ю.Ф. По древним караванным путям Ташкентского оазиса Т., "Фан", 1978. С 16